

Nr 42

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner om avskaffande av investeringsavgiften och den särskilda investeringsavgiften för år 1956 m. m.

Till bevillningsutskottet har hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 113 av herr *Spetz* och II: 160 av herr *Johansson* i Öckerö m. fl., vari hemställts, »att riksdagen måtte besluta sådan ändring av gällande förordning om investeringsavgift för år 1956, att investeringsavgift ej skall utgå vid investering i fraktfartyg med en bruttodräktighet understigande 300 ton, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till erforderlig författningstext»;

II) de likalydande motionerna I: 293 av herr *Ohlon* m. fl. och II: 224 av herr *Ohlin* m. fl., vari bl. a. hemställts, att riksdagen måtte besluta, att förordningen om investeringsavgift för år 1956 liksom förordningen om särskild investeringsavgift för år 1956 (bilaccis) upphäves samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig lagtext; ävensom

III) de likalydande motionerna I: 441 av herr *Ewerlöf* m. fl. och II: 575 av herr *Hjalmarson* m. fl., vari bl. a. hemställts, »att riksdagen måtte antaga följande

1) *Förslag*

till

förordning angående upphävande av förordningen om investeringsavgift för år 1956

Häri genom förordnas att förordningen om investeringsavgift för år 1956 skall upphöra att gälla med utgången av juni månad 1956.

2) *Förslag*

till

förordning om upphävande av förordningen om avgift vid investering i motorfordon år 1956 (särskild investeringsavgift)

Häri genom förordnas att förordningen om avgift vid investering i motorfordon år 1956 (särskild investeringsavgift) skall upphöra att gälla med utgången av juni månad 1956.»

Såvitt avser de likalydande motionerna I: 293 och II: 224 samt de likalydande motionerna I: 441 och II: 575 har utskottet i detta betänkande endast upptagit de yrkanden, som ovan återgivits. De yrkanden, som i övrigt framställts i dessa motioner, behandlas av utskottet i andra sammanhang.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framförda yrkandena — i de delar motionerna blir föremål för behandling i detta betänkande — får utskottet, i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionerna II: 160, II: 224 och II: 575.

Som ett led i statsmakternas investeringsbegränsande åtgärder beslöts vid höstsessionen av 1955 års riksdag, på grundval av propositionen nr 205 och bevillningsutskottets betänkande nr 59, att avgift skall uttas för vissa år 1956 verkställda investeringar efter i huvudsak samma grunder, som gällde under år 1955. Enligt beslutet utgår investeringsavgift med 12 procent å kostnaden för investeringar som göres av rörelseidkare och jordbrukare (i det följande benämnd allmän investeringsavgift). Vidare uttas en särskild investeringsavgift, ungefärligen motsvarande 10 procent av anskaffningskostnaden vid förvärv av personbilar, vissa mindre lastbilar och motorcyklar.

I den nämnda *propositionen nr 205/1955* anförde departementschefen, att förslaget om uttagande av investeringsavgift finge ses mot bakgrunden av den bedömning av det ekonomiska läget, som regeringen ansett sig böra göra. I detta hänseende erinrades i propositionen om följande.

Det ekonomiska läget karakteriserades av att tendenserna inom landet alltjämt pekade i expansiv riktning, d. v. s. mot en fortsatt press på våra hårt utnyttjade resurser. Sysselsättningen kunde i stort sett närmast betecknas som överfull med en kännbar brist på arbetskraft på åtskilliga områden. Exporten hade ökat kraftigt jämfört med fjolåret, men importen hade stigit än mer, och bytesbalansen kunde för hela året väntas visa ett underskott på några hundra miljoner kronor. I stort sett syntes den ekonomiska utvecklingen i vårt land förlöpa i överensstämmelse med vad som angavs i den reviderade nationalbudgeten. Under året hade en skärpning av den internationella högkonjunkturen inträffat med åtminstone på vissa områden tydliga tendenser till prisstegringar. Både de utifrån kommande prisstegringsimpulserna och det förhållandet, att en samhällsekonomisk balans på nuvarande mycket höga nivå av sysselsättning alltid innebure risker för rubbningar av olika slag, nödvändiggjorde fortsatt restriktivitet i den ekonomiska politiken.

Den internationella högkonjunkturen stimulerade i första rummet företagens investeringar. På konsumtionsområdet framträdde den starkaste tillväxten i fråga om utgifterna för varaktiga konsumtionsvaror. Att en viss uppbromsning härvidlag i dagens läge kunde anses befogad berodde främst på att denna efterfrågan skärpte konkurrensen om produktionsfaktorerna på områden, där dessa redan vore hårt utnyttjade, såsom inom verkstadsindustrin, och på att den förde med sig investeringsbehov av stor omfattning, såsom fallet vore beträffande bilarna.

För att dämpa expansionstendenserna hade man använt sig av en kombination av ett flertal olika medel. De viktigaste leden utgjordes av byggnadsregleringen samt finans- och kreditpolitiken. Byggnadsregleringen omfattade endast ett mycket begränsat område, och beträffande den restriktiva kreditpolitiken drabbade den visserligen de mer kreditberoende företagen, men de självfinansierande företagen undginge i viss mån dess inflytande. Av dessa skäl hade den restriktiva kreditpolitiken hittills kompletterats med direkta finanspolitiska åtgärder, främst i form av investeringsavgift. Dessa skäl verkade i dagens läge med oförändrad tyngd. Då det av anförda skäl krävdes en fortsatt återhållsamhet och den restriktiva politiken därför inte nu kunde lättas, borde investeringsavgiften uttagas också under 1956. Härigenom drabbades även de självfinansierande företagen.

Den särskilda investeringsavgiften för motorfordon vore nära förbunden med den allmänna investeringsavgiften. Det skulle också framstå som egendomligt, om företagens produktiva maskinanskaffning men inte de enskilda hushållens bilköp skulle drabbas av en avgiftsbeläggning. Behov syntes även alltjämt finnas för en sådan broms på utvidgningen av motorfordonsparken i landet, vilken ställde så stora krav på investeringar i vägar, broar, parkeringsutrymmen, garage och servicelokaler. Med rådande ansträngning av resurserna framstode det för det dåvarande som ogörligt att tillfredsställa dessa behov i den takt som i och för sig skulle vara önskvärd. Den särskilda investeringsavgiften hade härvid visat sig vara ett lämpligt återhållande medel och borde följaktligen utgå även under kalenderåret 1956.

I sitt av riksdagen godkända betänkande nr 59 anslöt sig *bevillningsutskottet* till den i propositionen gjorde bedömningen av det samhällsekonomiska läget.

En utförlig redogörelse för den ekonomiska utvecklingen inom och utom landet samt för den ekonomiska politiken lämnades sedermera i finansplanen till årets statsverksproposition. Av denna redogörelse framgår bl. a. att chefen för finansdepartementet ansett, att vid tidpunkten för redogörelsens avfattande någon nämnvärd förändring icke inträtt i förhållande till det konjunkturläge, som vore aktuellt då propositionen nr 205/1955 avlämnades i oktober 1955. Utvecklingen under år 1955 hade i stort sett förlöpt enligt de linjer, som uppdragits i 1955 års statsverksproposition och den senare under våren 1955 framlagda kompletteringspropositionen. Vidare framhöll departementschefen, att även om riskerna för jämviktsrubbingar alltjämt kvarstode och påkallade kraftfulla insatser från statsmakternas sida, kunde vid årets slut konstateras, att spänningen i den inhemska ekonomien något dämpats och att de balansstörande krafterna till viss grad försvagats. Den år 1955 vidtagna skärpningen av den restriktiva politiken hade ännu inte helt uttömt sina verkningar. Det kunde väntas, att den fulla effekten skulle framträda först under innevarande år. Det ansågs i konjunkturinstitutets höstrapport inte uteslutet, att investeringsverksamheten så småningom kunde antas visa en avtagande ökningstendens och den framlagda nationalbud-

geten för år 1956 underströk denna utveckling. I ett samhälle som präglades av strävanden att förena full sysselsättning med fast penningvärde och samhällsekonomisk jämvikt vore marginalerna mellan expansionistiska och kontraktiva tendenser i utvecklingen relativt smala. Den ekonomiska politiken ställdes av det skälet ständigt inför ett svårt avvägningsproblem och för dagen gjorde sig detta avvägningsproblem påmint med särskild styrka. I den föreliggande situationen måste kravet på flexibilitet hos den ekonomiska politiken uppenbarligen sättas mycket högt. Det gällde att med yttersta uppmärksamhet följa lägets växlingar och att snabbt anpassa åtgärdernas styrka och inriktning efter de skiftande förutsättningarna för balansens bevarande.

Enligt departementschefens uppfattning vore en fortsatt restriktiv ekonomisk politik motiverad redan av det ansträngda valutaläget. Därtill komme att den internationella konjunkturen präglades av tillspetsade överkonjunkturtendenser. Så nära sammanflätad som den svenska ekonomien vore med världshushållet, kunde det inte undgås, att de inflationistiska impulserna sprede sig hit. I varje fall kunde vi tydligen inte i stabiliseringssträvandena påräkna hjälp från utlandet i form av dämpande inflytanden från den internationella konjunkturen. Detta förhållande finge inte glömmas bort, när man bedömde behovet att bibehålla de medel som tillgripits för att begränsa efterfrågan på olika punkter inom landet.

Slutligen framhöll departementschefen, att den relativa jämvikt som existerade i det ekonomiska livet helt vilade på den konjunkturdämpande politiken. Om de olika bromsarna på expansionstendenserna skulle borttagas eller lättas, komme med all sannolikhet den inflationistiska spänningen åter att ge sig till känna med full påtaglighet. Departementschefen droge därför den slutsatsen att läget krävde en fortsatt restriktiv ekonomisk politik av minst samma styrka som hittills, om den inneboende tendensen till inflation i den svenska ekonomin skulle kunna bemästras. Huvudinstrument för denna politik borde alltså vara kredit- och finanspolitik.

I propositionen nr 175 har lämnats en statsverkspropositionen kompletterande redogörelse för det ekonomiska läget och den ekonomiska politiken. Till stor del bygger redogörelsen på den reviderade nationalbudgeten för år 1956 (fogad såsom bilaga C till nyssnämnda proposition).

Departementschefen framhåller beträffande investeringsverksamheten att den väsentliga innebörden av de i den reviderade nationalbudgeten presenterade beräkningarna för år 1956 vore, att tendensen från föregående år till en långsammare ökning av investeringarna inte längre skulle bestå. Investeringslusten syntes trots alla återhållande moment alltså vara mycket betydande och pressa fram en fortsatt stark expansion av realkapitalbildningen. Den dynamiska kraften låge härvid främst hos de privata investeringarna. Enligt den bedömning, som gjorts i den reviderade nationalbudgeten, skulle dessa kunna väntas öka med 400 miljoner kronor eller omkring fem procent. De offentliga investeringarna förutsåges öka med cirka tre procent.

I fråga om den ekonomiska politikens utformning erinrar departementschefen om att det nu föreläge en säkrare kännedom om den ekonomiska utvecklingen under fjolåret. De första månaderna av innevarande år hade gett ytterligare material för en bedömning. Bilden av det aktuella konjunkturläget, sådant detta skildrades i finansplanen till årets statsverksproposition, hade emellertid inte nämnvärt förändrats härigenom. Utgångspunkten för den fortsatta diskussionen om den ekonomiska politikens uppgift vore således alltså en i stort sett obruten högkonjunktur, låt vara att samhälls-ekonomi under inflytande av fjolårets successiva skärpning av den ekonomiska politiken de senaste två kvartalen hade kännetecknats av större frihet från balansstörande spänningar än under motsvarande period för ett år sedan. I det dagsaktuella läget framträdde å ena sidan påtagliga tecken till expansionstendenser av minst samma styrka som vid årsskiftet inom bland annat investeringsområdet. Även det internationella perspektivet syntes för dagen ge fog för antagandet om en fortsatt expansiv påverkan av den svenska ekonomin utifrån. Å andra sidan torde vissa av de åtgärder som under år 1955 vidtagits i bromsande syfte ännu inte ha verkat i sin fulla kraft. Det gällde här närmast åtgärderna på företagsbeskattningens och kreditpolitikens område. Verkan av den åtstramning som riksstatsförslaget innebure komme självfallet till synes först under det nya budgetåret. Slutligen kunde de i olika länder vidtagna åtgärderna för att nedtona den rådande överkonjunkturen i sinom tid leda till en viss uppbromsning av expansionen med återverkningar på den svenska exporten. Under rådande förhållanden måste den ekonomiska politiken ges möjligheter till betydande flexibilitet, så att den uppnådda balansen icke äventyrades.

I den reviderade nationalbudgeten för år 1956 lämnas följande redogörelse för en av kommerskollegium i mars 1956 företagen undersökning av investeringsplanerna inom industrin, varvid jämförelse göres med resultatet av motsvarande enkät i oktober 1955.

Vad 1955 beträffar, visar den nya enkäten totalt liksom för flertalet branscher, samt såväl för byggnader och anläggningar som för maskiner, något lägre siffror än höstenkäten. Detta står i varje fall när det gäller maskininvesteringarna i strid mot det normala. Dessa har nämligen tidigare regelbundet visat sig för lågt uppskattade vid den preliminära beräkningen i oktober. Att så inte synes vara fallet för 1955 kan tänkas sammanhånga med de under 1955 företagna ekonomisk-politiska åtgärderna. Dessa föranledde en nedjustering av investeringsplanerna under 1955. Ännu i oktober kan företagen ha haft en överdriven uppfattning om omfattningen av de investeringar de kunde genomföra under 1955. De för ett år sedan (mars 1955) redovisade planerna för investeringar i maskiner uppgick för den egentliga industrin till 1 150 miljoner kronor. Nu föreliggande beräkningar visar, att detta program inte kunnat genomföras utan att nyinvesteringarna i maskiner stannat vid 1 080 miljoner kronor, vilket motsvarar ungefär samma investeringsvolym som under 1954. Investeringarna i byggnader och anläggningar visar dock en ökning från 1954 till 1955 med omkring 5 procent. Beträffande dessa investeringar är byggnadsregleringen dock den viktigaste återhållande faktorn. Den konstaterade ökningen av industrins investeringar i byggnader och anläggningar från 1954 till 1955 kan betraktas som en eftersläpande effekt av ökningen av tillståndsgivningen under 1954.

Marsenkäten visar för den egentliga industrin en planerad ökning av investeringar i byggnader och anläggningar med 33 procent från 1955 till 1956. Motsvarande siffra i höstenkäten var 22 procent. Samtidigt har andelen av de för 1956 planerade investeringarna, vilka är beroende av ytterligare byggnadstillstånd, minskat från omkring 50 procent till omkring 30 procent. Att en sådan minskning av denna andel skett samtidigt med att de planerade byggnadsinvesteringarna ökat sammanhänger med att tillståndsgivningen varit förhållandevis hög såväl mot slutet av 1955 som i början av innevarande år. Till detta togs emellertid hänsyn redan i den i preliminära nationalbudgeten redovisade byggnadsbudgeten. Någon ändring av de antaganden beträffande utvecklingen av industrins byggnadsinvesteringar, som då gjordes, har därför inte ansetts påkallad. — — —

Industrins investeringar i maskiner och apparater väntas enligt resultaten av den senaste enkäten bli omkring 14 procent högre än under 1955. Höstenkäten angav här en minskning med ett par procent. I den preliminära nationalbudgetens investeringsprognos antogs trots detta, att maskininvesteringarna skulle komma att öka med omkring 50 miljoner kronor, innefattande bland annat en ökning av underhållet i normal omfattning. Uppskattningen av maskininvesteringarna måste med nödvändighet bli mycket osäker. Investeringsplanerna för maskiner är förhållandevis kortsiktiga. Detta medför i och för sig en tendens till underskattningar i en prognos, som gjorts på ett tidigt stadium. Det är därför naturligt, om det skett en uppjustering av planerna för 1956 från oktober- till marsenkäten. Det är med hänsyn härtill också möjligt, att även de nu lämnade uppgifterna innebär en underskattning. Den sedan i höstas konstaterade uppjusteringen av planerna kan emellertid också till en del tänkas sammanhånga med den fortgående prisstegringen och den inträffade lönestegringen. Detta skulle sålunda föranleda en reducering av de uppgivna ökningarna, eftersom det i detta sammanhang är fråga om en uppskattning av volymförändringarna. En viss nedjustering av de uppgivna planerna kan också vara befogad med hänsyn till den omständigheten, att en del av investeringsökningarna för maskiner är beroende av att de redovisade behoven av ytterligare byggnadstillstånd tillgodoses. Detta kan, såsom tidigare framhållits, inte antas bli fallet. Mot bakgrund av dessa omständigheter, vilka verkar åt olika håll, har i tabell 15 antagits, att industrins investeringar i maskiner och apparater skall stiga med 125 miljoner kronor räknat i 1955 års priser. Detta inkluderar även en viss normal ökning av underhållet.

I anslutning till redogörelsen för denna enkät framhåller departementschefen att det vore uppenbart, att fjolårets åtgärder i syfte att dämpa aktiviteten inom investeringsområdet ingalunda medfört den avmattning i produktionsapparatens fortsatta utbyggnad som då varslades. Tvärtom syntes de aktuella planerna närmast peka på att den försiktighet i framtidsbedömningen, som under senare delen av fjolåret gjorde sig gällande, nu avlösts av en mer optimistisk syn på möjligheterna att genomföra lönande investeringar.

I fråga om de bestämmelser som gäller för de olika investeringsavgifterna må här allenast anmärkas följande.

Om den allmänna investeringsavgiften stadgas i *förordningen den 16 december 1955 (nr 695) om investeringsavgift för år 1956*. Avgiftsplikt före-

ligger enligt 1 § för fysisk eller juridisk person, som under det beskattningsår för vilket taxering till statlig inkomstskatt äger rum i första instans år 1957 verkställt investering av i förordningen angivet slag inom någon av förvärvskällorna jordbruksfastighet, annan fastighet eller rörelse och som icke är frikallad från skyldighet att erlägga sådan skatt för inkomst av samma förvärvskälla. Från avgiftsskyldighet frikallas bl. a. vissa statliga företag samt aktiebolag och ekonomiska föreningar, däri kommun äger mera än nio tiondelar av aktie- eller andelskapitalet, under förutsättning att bolaget eller föreningen icke bedriver byggnadsverksamhet. Genom särskilda bestämmelser har tillsetts att bostadsbyggandet inte träffas av investeringsavgift. Ytterligare undantag från avgiftsplikten stadgas i 5 §, som bl. a. avser investeringar, för vilka statligt bidrag, statligt lån eller statlig lånegaranti erhållits, samt ersättningsanskaffning i anledning av brand och därmed jämförliga händelser. Allmän investeringsavgift utgår inte heller för motorfordon som omfattas av den särskilda investeringsavgiften för sådana fordon.

Vilka investeringar som är avgiftspliktiga anges i 2—4 §§.

Inom förvärvskällan jordbruk omfattar avgiftsplikten i huvudsak ny-, till- eller ombyggnad av ekonomibyggnader, vissa kostnader för reparation och underhåll av ekonomibyggnader, nyuppsättning och ersättningsanskaffning av maskiner och andra döda inventarier samt förbättringsarbeten å sådana inventarier. Från avgiftsplikt undantas förvärv av tillgång i samband med övertagande av jordbruk, nyuppsättning under samma år som jordbruk övertagits samt liknande förvärv.

Beträffande rörelseidkare är i stort sett samma investeringar avgiftspliktiga. Därjämte utgår avgift vid förvärv av byggnad, grundförbättring å fastighet samt exploateringsarbeten avseende gruvor och liknande. Avgiftsplikten vid investeringar i annan fastighet kompletterar avgiftsplikten för rörelseidkare i sådana fall då intressegemenskap föreligger mellan en rörelseidkare och den som gjort investeringen.

I 6 § anges när en investering skall anses vara utförd. För jordbrukare, som deklarerar efter den s. k. kontantprincipen, anses en investering ha skett, då utgiften betalats eller omkostnaden ägt rum. Beträffande rörelseidkare samt jordbrukare, vilkas inkomster beräknas efter bokföringsmässiga grunder, anses avgiftspliktig investering föreligga då kostnaden för investeringen enligt allmänt vedertagen köpmannased bort i räkenskaperna upptas såsom omkostnad eller på konto för färdigställda eller levererade tillgångar.

Av 7, 8 och 10 §§ framgår, att investeringsavgift utgår med 12 procent av sammanlagda kostnaden för avgiftspliktiga investeringar, sedan därifrån dragits ett avgiftsfritt bottenbelopp av 20 000 kronor. Investeringsavgiften utgör sådan speciell skatt, för vilken avdrag får njutas vid inkomsttaxeringen.

Taxering till investeringsavgift för år 1956 sker enligt 11—21 §§ efter särskild deklaration i samband med 1957 års inkomsttaxering och i huvudsak efter de för inkomsttaxeringen gällande reglerna.

Bestämmelserna om den särskilda avgiftsbeläggningen vid förvärv av motorfordon innefattas i *förordningen den 16 december 1955 (nr 649) om avgift vid investering i motorfordon år 1956 (särskild investeringsavgift)*.

Enligt 1 § omfattar förordningen personbilar, vissa mindre lastbilar — nämligen sådana med skåp-, stationsvagns- eller personbilskarosseri utrustade lastbilar, vilkas tjänstevikt ej överstiger 1 800 kilogram — samt motorcyklar.

I 2 § anges de fall, då avgiftsbeläggning ifrågakommer. Huvudprincipen är här, att alla nya fordon, som tas i bruk, skall avgiftsbeläggas samt att avgift jämväl skall utgå, då ett begagnat fordon, som användes i trafik, byter ägare. Avgift skall sålunda uttagas *dels* när någon ansöker om att ett tidigare inte registrerat fordon skall upptagas i eller överföras till bilregistret och *dels* då anmälan sker om övergång till ny ägare av ett i bilregistret upptaget fordon.

Beträffande giltighetstiden för förordningen har redan nämnts att densamma i princip avser investeringar i motorfordon under 1956. Av olika skäl har emellertid avgiftsplikten icke anknutits till dagen för förvärvet utan i stället till tidpunkten, då ansökan om registrering eller anmälan om ägarbyte inkommer till länsstyrelsen. Sålunda stadgas i 2 § att avgift skall utgå, då ansökan eller anmälan gjorts efter den 31 december 1955 men före utgången av år 1956. Har ansökan eller anmälan enligt vägtrafikförordningen bort göras senast före utgången av år 1956 men har den icke verkställts eller verkställts först efter utgången av nämnda år kvarstår skyldigheten att erlägga avgift.

I anledning av propositionen nr 205 väcktes motionsvis förslag om införande av vissa undantagsbestämmelser från den allmänna investeringsavgiften i syfte att tillgodose *rederinäringen*. Sålunda föreslogs i de likalydande motionerna I: 575 och II: 704, att rederinäringen i sin helhet skulle befrias från avgift för investeringar i maskiner och inventarier, däribland fartyg. I andra hand hemställdes att från avgiftsplikt skulle undantas färdigbyggda fartyg, nybyggnader upp till 2 500 bruttoregister-ton m. m. i huvudsaklig överensstämmelse med bestämmelserna om den avgift vid fartygsbyggnader som uttogs i Norge. Ett liknande yrkande men med mera begränsad innebörd framfördes i de likalydande motionerna I: 568 och II: 698, vari hemställdes att investeringar i fraktfartyg under 300 ton skulle fritagas från avgift.

I sitt ovannämnda betänkande nr 59 avstyrkte bevillningsutskottet berörda motionsyrkanden och anförde därvid följande.

Utskottet, som haft att behandla motsvarande förslag vid vårsessionen, får liksom då erinra om den ifrågavarande lagstiftningens syfte att uppställa generellt verkande regler av investeringsbegränsande karaktär. Frågan har även behandlats i den nu föreliggande propositionen. Däri framhålles, att undantagsbestämmelser med så vidsträckt innebörd att de skulle omfatta huvudparten av den mindre skeppsfarten inte kan införas utan att rubba de förutsättningar på vilka investeringsavgiften är uppbyggd.

Häri kan utskottet instämma. Såsom utskottet framhöll vid vårsessionen och departementschefen nu ytterligare understrukit, skulle i stort sett enahanda skäl för avgiftsbefrielse kunna anföras i åtskilliga andra fall, bl. a. inom andra delar av kommunikationsväsendet. Ytterligare torde böra framhållas, att de i förstnämnda motioner åberopade norska reglerna inte är jämförbara med dem varom här är fråga. De norska reglerna avser inte en allmän investeringsavgift utan en särskild avgiftsbeläggning av fartygsbyggnader.

Av innehållet i de föreliggande motionerna må här anföras följande.

I de likalydande motionerna I: 293 och II: 224 har motionärerna bl. a. framhållit följande. I fråga om investeringsavgiften hade den konjunkturstabiliserande effekten blivit mindre, sedan giltighetstiden från att ha varit ursprungligen bestämd till ett år förlängts ytterligare ett. Häri-
genom hade avgiften fått en än mera klart kostnadshöjande karaktär, vilket ur skilda synpunkter innebure påtagliga nackdelar. Den dämpning av expansionstendenserna som skett under 1955 torde huvudsakligen få tillskrivas den skärpta kreditpolitiken. Även beträffande bilinköpen hade det mindre varit avgiften än kreditrestriktionerna som verkat återhållande. För löntagare hade bibehållandet av en exceptionell investeringsbeskattning uppenbarligen intet intresse, och för folkhushållet i dess helhet vore den skadlig. Motionärerna yrkade därför, att den allmänna investeringsavgiften icke skulle utdebiteras vid 1957 års taxering samt att den särskilda investeringsavgiften omedelbart skulle avskaffas.

Till stöd för yrkandet i de likalydande motionerna I: 441 och II: 575 har motionärerna bl. a. framhållit, att förlängningen av förordningen om investeringsavgift att gälla även för 1956 innebure, att våra företag alltjämt finge arbeta med ett kostnadsläge, som vore onödigt högt i jämförelse med vad som gällde i utlandet. Denna förlängning innebure även, att den avsedda effekten äventyrades. Man hade från alla håll betonat angelägenheten av att en investeringsavgift gäves begränsad giltighetstid. Det låg ett realistiskt bedömande bakom det uttalande, som gjordes i konjunkturinstitutets höstrappport 1955 (s. 65), där det framhölls, att det inte vore »osannolikt att den nyligen annonserade förlängningen av investeringsavgiften kan komma att medföra att en del investeringar som tidigare uppskjutits till efter årsskiftet nu sättes i gång redan under hösten».

Det anförda gällde till väsentlig del även beträffande den särskilda investeringsavgiften för motorfordon (bilaccisen). Till en del vore denna visserligen avsedd att försvåra viss konsumtion. Den träffar emellertid i samma grad den s. k. nyttotrafiken. Vidare vore den i sin egenskap av punktskatt inte i och för sig ägnad att minska konsumtionen såsom helhet betraktad. I den mån den över huvud taget hade effekt bleve resultatet lätt, att endast en förskjutning av konsumtionen från ett ändamål till ett annat inträffade. Motorismens betydelse för vårt land kunde knappast bestridas. Särskilt för landsbygden vore bilen ett oundgängligt transportmedel, för person- såväl som för godstransporter. Även mot utformningen av bilacci-

sen kunde riktas olika anmärkningar. Bilaccisen träffade bl. a. köp av begagnade bilar, vilket från samhällsekonomisk synpunkt inte kunde betraktas såsom någon ny investering.

I de likalydande motionerna I: 113 och II: 160 har bl. a. anförts följande. Det hade länge ansetts som en tvingande nödvändighet, att en betydande förnyelse och modernisering av fartygsbeståndet vore en av förutsättningarna för att denna för kustbefolkningen viktiga näringsgren skulle kunna fortsätta. I betänkandet om stöd åt den mindre och medelstora skeppsfarten (SOU 1955: 2) framhölls många samverkande faktorer, som bidragit till att framskapa de nu rådande svårigheterna. Den främsta orsaken syntes vara, att de svenska småfraktarna i stort sett vore alldeles för gamla och omoderna. Påpekandet i betänkandet att man i allmänhet räknade med »att ett fartyg passerat sitt ekonomiska optimum, när det nått en ålder av 20—25 år», vore i detta sammanhang särskilt värt beaktande. Aldern på våra vanliga fraktfartyg under 300 ton visade enligt kommerskollegiums uppgifter, att vid 1954 års slut endast 12 procent vore mindre än 30 år gamla, 50 procent mellan 30 och 49 år samt slutligen 38 procent över 50 år gamla. Vidare vore de lånemöjligheter, som från statens sida ställdes till denna närings förfogande, ytterst små, om man jämförde dem med de möjligheter till förmånliga lån, som redarna i flera andra länder erhöle. Att under sådana förhållanden genom en investeringsavgift betunga och därigenom ytterligare försvåra möjligheterna för en svensk näring, som hade svårt att hävda sig i den utländska konkurrensen, syntes motionärerna mindre välbetänkt.

Utskottet. När 1955 års riksdag vid sin vårsession fattade beslut om införande av den allmänna investeringsavgiften för år 1955 och den särskilda investeringsavgiften för motorfordon motiverades detta av allmänna samhällsekonomiska hänsyn, främst tendenserna till en expansion som gick utöver ramen för tillgängliga resurser. Avgifterna motiverades däremot inte av statsfinansiella hänsyn; som konsekvens av detta betraktelsesätt beslöts att de budgetmässigt skulle behandlas i särskild ordning.

Den nämnda motiveringen låg jämväl till grund för beslutet vid 1955 års riksdags höstsession att sådana avgifter skulle uttagas även under år 1956. Av den föregående redogörelsen framgår hur det ekonomiska läget då bedömdes av statsmakterna. Det må här vara tillräckligt att erinra om, att departementschefen drog den slutsatsen att läget krävde fortsatt återhållsamhet och att den restriktiva finans- och kreditpolitiken icke kunde lättas, varför investeringsavgiften, som även drabbade de självfinansierande företagen, borde uttagas också under 1956. Den särskilda investeringsavgiften för motorfordon, som vore nära förbunden med den allmänna investeringsavgiften, borde bibehållas, då det skulle framstå som egendomligt, om företagens produktiva maskinanskaffning men inte de enskilda hushållens bilköp skulle drabbas av en avgiftsbeläggning.

I sitt av riksdagen godkända betänkande nr 59 uttalade 1955 års bevillningsutskott att utskottet i sin bedömning av det ekonomiska läget kunde ansluta sig till den uppfattning, som departementschefen redovisat i propositionen nr 205. Utvecklingen under den gångna delen av år 1955 innefattade enligt utskottets mening tendenser, som — om den restriktiva ekonomiska politiken icke bibehölles i sin dåvarande omfattning — lätt skulle kunna leda till allvarliga störningar i den samhällsekonomiska balansen.

Då riksdagen så sent som i december år 1955 efter en bedömning av den ekonomiska utvecklingen fattade beslut om uttagande av avgifter å investeringar under år 1956, bör enligt utskottets mening icke komma i fråga att nu uppriva detta beslut, med mindre den då gjorda bedömningen visat sig icke vara hållbar. Frågan om behovet av dessa avgifter finner utskottet således alltjämt vara beroende av hur den ekonomiska utvecklingen under år 1956 bedöms. För en sådan bedömning kan numera utnyttjas visst, tidigare icke tillgängligt material.

Sålunda har såsom av den föregående redogörelsen framgår i den vid kompletteringspropositionen fogade reviderade nationalbudgeten för år 1956 gjorts en analys av det aktuella ekonomiska läget samt uppställts vissa prognoser på grundval av det material som framkommit sedan den preliminära nationalbudgeten framlades.

Den väsentliga innebörden av de i den reviderade nationalbudgeten presenterade beräkningarna för år 1956 är, att tendensen från föregående år till en långsammare ökning av investeringarna inte längre skulle bestå. Departementschefen har i den nyligen avlämnade propositionen nr 175 uttalat, att investeringslusten trots alla återhållande moment alltjämt syntes vara mycket betydande och pressa fram en fortsatt stark expansion av realkapitalbildningen. Den dynamiska kraften låge härvid främst hos de privata investeringarna. Enligt den bedömning, som gjorts i den reviderade nationalbudgeten, skulle dessa kunna väntas öka med 400 miljoner kronor eller omkring fem procent, medan de offentliga investeringarna förutsåges komma att öka med cirka tre procent.

Departementschefen har i nämnda proposition vidare framhållit, att i det dagsaktuella läget framträdde å ena sidan påtagliga tecken till expansions-tendenser av minst samma styrka som vid årsskiftet inom bland annat investeringsområdet. Även det internationella perspektivet syntes för dagen ge fog för antagandet om en fortsatt expansiv påverkan av den svenska ekonomin utifrån. Å andra sidan torde vissa av de åtgärder som under år 1955 vidtagits i bromsande syfte ännu inte ha verkat i sin fulla kraft. Detta vore fallet med åtgärderna på företagsbeskattningens och kreditpolitikens område. Under rådande förhållanden måste den ekonomiska politiken ges möjligheter till betydande flexibilitet, så att den uppnådda balansen icke äventyrades.

I propositionen nr 175 har departementschefen även understrukit, att uppmärksamheten måste vara inriktad på riskerna för en fönyad tillspetsning av högkonjunkturen i vårt land. Tillspetsningen framträdde inte minst

inom den privata investeringssektorn under inflytande av de gynnsamma avsättningsförhållandena. Den stigande investeringsefterfrågan kunde bland annat avläsas i den enkät som kommerskollegium i mars 1956 företagit. Denna angåve, att företagen inom den egentliga industrin nu planerade en ökning av investeringarna från 1955 till 1956 med 33 procent för byggnader och anläggningar mot 22 procent vid föregående enkätillfälle. För maskiner och apparater angåves en ökning med 13 procent jämfört med en minskning å ett par procent enligt den förra enkäten. Det vore således uppenbart, att fjolårets åtgärder i syfte att dämpa aktiviteten inom investeringsområdet ingalunda medfört den avmattning i produktionsapparatens fortsatta utbyggnad som då varslades. Tvärtom syntes de aktuella planerna närmast peka på att den försiktighet i framtidsbedömningen, som under senare delen av fjolåret gjorde sig gällande, nu avlöstes av en mer optimistisk syn på möjligheterna att genomföra lönande investeringar.

Departementschefen har vidare erinrat om att utvecklingen på den privata konsumtionens område också angåve en fortsatt stegring av efterfrågan. Beträffande valutaläget har departementschefen uttalat, att mot bakgrunden av de nya uppskattningar som gjorts i den reviderade nationalbudgeten framstode perspektivet för betalningsbalansen och valutareserven som allvarligt. Redan fjolårets utveckling innebure en försämring av bytesbalansen mot utlandet till följd av den mycket kraftiga importökningen, och denna förskjutning syntes ha fortgått under de första månaderna av innevarande år.

Icke minst utvecklingen på betalningsbalansens område med valutaförbrukning under tider av goda exportkonjunkturer visade enligt departementschefens mening nödvändigheten av att den hittillsvarande stabiliseringspolitiken energiskt fullföljdes. Detta innebure bland annat fortsatta ansträngningar att hålla expansionstendenserna på investeringsområdet inom resursernas ram och att skapa förutsättningar för en lugnare utveckling av konsumtionsefterfrågan. Läget ställde vidare krav på största återhållsamhet i statsmakternas utgiftsbeslut.

Utskottet finner av det i propositionen nr 175 redovisade materialet framgå, att en uppmjukning av den hittills förda restriktiva ekonomiska politiken icke nu kan vidtagas. Enligt utskottets uppfattning synes utvecklingen sedan beslutet fattades om investeringsavgifter för år 1956 icke gå i sådan riktning att ett slopande av dessa avgifter kan ske, utan att detta skulle medföra allvarliga rubbningar i den samhällsekonomiska balansen.

I de likalydande motionerna I: 293 och II: 224 har gjorts gällande att några avgörande konjunkturpolitiska skäl icke kunde anföras för investeringsavgifterna i det rådande läget. Mycket talade för riktigheten av den av konjunkturinstitutet hösten 1955 framförda uppfattningen att vid denna tidpunkt skärpningen under år 1955 av kreditpolitiken ännu icke hunnit göra sig fullt gällande men att därigenom en grund lagts för en stark kontraktiv effekt på 1956 års samhällsekonomi. De konjunkturpolitiska skälen att fortsätta med investeringsavgifterna vore därför svaga.

Sävt av nu föreliggande material kan bedömas synes emellertid de under fjolåret vidtagna skärpningarna i kreditpolitiken ensamma icke ha till-

räckligt återhållande effekt på företagens investeringslust. Huruvida efter den ytterligare kreditåtstramning, som man nyligen beslutat vidtaga, en sådan verkan kan nås, torde det i dagens läge icke vara möjligt att med säkerhet uttala sig om.

Såväl i nyssnämnda motioner som i de likalydande motionerna I: 441 och II: 575 har uttryckts farhågor för de ogynnsamma verkningar på kostnaderna, som uttagandet av den allmänna investeringsavgiften medförde. Liknande farhågor uttalades under riksdagsbehandlingen av propositionen nr 205/1955. Bevillningsutskottet erinrade då om att syftet med denna avgift vore att förmå företagen att vidtaga en noggrannare prövning av sina investeringsplaner och att avstå från eller i vart fall uppskjuta mindre räntabla eller mindre nödvändiga investeringar. Nackdelen av investeringsavgiftens fördyrande effekt på sådana investeringar, som komme till stånd, borde vägas mot de ogynnsamma verkningar som en genom alltför högt uppdriven investeringsverksamhet förorsakad inflationistisk utveckling skulle medföra med avseende på pris- och kostnadsnivån. Utskottet kunde därför icke dela de i motionerna framförda åsikterna.

De synpunkter som sålunda framförts av 1955 års bevillningsutskott finner utskottet alltjämt äga tillämpning. Nackdelarna av den belastning investeringsavgiften utgör på sådana investeringar, som nödvändigtvis måste göras under år 1956, ter sig enligt utskottets mening ringa i jämförelse med de skadeverkningar på samhällsekonomin som skulle bli följderna av alltför högt uppdriven investeringsaktivitet.

I de nyssnämnda motionerna har framförts den åsikten att investeringsavgiften hade svagare effekt sedan giltighetstiden förlängts ett år. I anslutning härtill torde det vara tillräckligt att erinra om att 1955 års bevillningsutskott sagt sig vid sin bedömning av frågan om en förlängning för ytterligare ett år av giltighetstiden för investeringsavgiften icke ha förbi-sett, att en avgiftsbeläggning av detta slag finge sin fulla effekt endast om bestämmelserna hade en begränsad giltighetstid. Utskottet hade emellertid funnit att i dåvarande ekonomiska situation med kvarstående expansiva tendenser ett borttagande av investeringsavgiften skulle direkt stimulera till ökade investeringar. Utskottet vore på det klara med att det med avgiftsbeläggningen eftersträvade trycket på företagen att underlåta eller uppskjuta de minst lönsamma investeringarna avtoge ju längre avgiften kvarstode. Även med hänsyn tagen härtill måste det emellertid antagas att man vid en fortsatt avgiftsbeläggning under 1956 komme att uppnå gynnsamma verkningar i investeringsbegränsande hänseende. Detta framstode särskilt klart om man väge fördelarna av en bibehållen avgift mot de risker för en inflationistisk utveckling, som man i rådande läge måste räkna med vid ett omedelbart borttagande av avgiften. Utskottet tillstyrkte sålunda förslaget om en förlängning på ett år men ville samtidigt understryka att avgiftsbeläggningen vore en temporär anordning betingad av det dåvarande ekonomiska läget. Den utveckling, som ägt rum sedan detta uttalande gjordes, ger icke utskottet anledning att i detta hänseende intaga en annan ståndpunkt än 1955 års bevillningsutskott.

Av det förut anförda framgår, att utskottet icke finner skäl föreligga för slopande av den allmänna eller den särskilda investeringsavgiften för år 1956. Utskottet avstyrker således de inbördes likalydande motionerna I: 293 och II: 224 samt I: 441 och II: 575, såvitt motionerna behandlats i detta betänkande.

Utskottet övergår härefter till att behandla yrkandet i de likalydande motionerna I: 113 och II: 160, att investeringsavgift ej skall utgå vid investering i fraktfartyg med en bruttodräktighet understigande 300 register-ton. Som framgår av den tidigare lämnade redogörelsen framfördes yrkanden av i huvudsak samma innebörd såväl vid behandlingen av förordningen om investeringsavgift för år 1955 som vid antagandet av nu gällande förordning. Frågan behandlades även i propositionen nr 205/1955. Vid samtliga tillfällen avvisades dessa yrkanden. Det framhölls därvid att undantagsbestämmelser med så vidsträckt innebörd att de skulle omfatta huvudparten av den mindre skeppsfarten inte kunde införas utan att man rubbade de förutsättningar på vilka investeringsavgiften vore uppbyggd. Vidare underströks, att i stort sett enahanda skäl för avgiftsbefrielse skulle kunna anföras i åtskilliga andra fall, bl. a. inom andra delar av kommunikationsväsendet.

I de förevarande motionerna har icke förebragts några nya skäl, ägnade att föranleda en ändrad bedömning från statsmakternas sida av förevarande fråga. Enligt utskottets mening är det alltjämt angeläget att man inte genom undantagsbestämmelser av så vidsträckt innebörd som den av motionärerna ifrågasatta inskränker området för investeringsavgiftens verkningar. Utskottet kan i övrigt åberopa de skäl som av 1955 års bevillningsutskott anförts mot den ifrågasatta undantagsbestämmelsen och finner sig således böra avstyrka de förevarande motionerna I: 113 och II: 160.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1) att de likalydande motionerna I: 293 av herr Ohlson m. fl. och II: 224 av herr Ohlin m. fl., i vad motionerna behandlas i detta betänkande, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) att de likalydande motionerna I: 441 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 575 av herr Hjalmarson m. fl., i vad motionerna behandlas i detta betänkande, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

3) att de likalydande motionerna I: 113 av herr Spetz och II: 160 av herr Johansson i Öckerö m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 3 maj 1956

På bevillningsutskottets vägnar:

FILIP KRISTENSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Sjödahl, Heüman, Spetz, Franzon*, Eriksson*, Snygg, Velander, Niklasson, Werner* och Kronstrand; samt

från andra kammaren: herrar Kristensson i Osby, Nilsson i Svalöv*, Sjölin, Allard*, Kärrlander, Strandh*, Wiklund*, Henriksson, Jansson i Aspeboda och Andersson i Essvik.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Reservationer:

I) av herrar *Kristensson i Osby, Spetz, Velander, Kronstrand, Nilsson i Svalöv, Sjölin* och *Strandh*, vilka — under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 293 av herr Ohlon m. fl. och II: 224 av herr Ohlin m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 441 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 575 av herr Hjalmarson m. fl., i vad nämnda motioner behandlas i detta betänkande — ansett att utskottet under punkterna 1) och 2) bort hemställa,

1) att riksdagen måtte antaga följande

Förslag**till**

förordning angående upphävande av förordningen den 16 december 1955 (nr 695) om investeringsavgift för år 1956

Häri genom förordnas, att förordningen den 16 december 1955 om investeringsavgift för år 1956 skall upphöra att gälla med utgången av december månad 1956.

2) att riksdagen måtte antaga följande

Förslag**till**

förordning angående upphävande av förordningen den 16 december 1955 (nr 649) om avgift vid investering i motorfordon år 1956 (särskild investeringsavgift)

Häri genom förordnas, att förordningen den 16 december 1955 om avgift vid investering i motorfordon år 1956 (särskild investeringsavgift) skall upphöra att gälla med utgången av maj månad 1956.

II) av herrar *Kristensson* i Osby, *Spetz*, *Velander*, *Kronstrand*, *Nilsson* i Svalöv, *Sjölin* och *Strandh*, vilka ansett att, därest det i reservationen nr I framlagda förslaget om upphävande av förordningen om investeringsavgift för år 1956 icke skulle vinna riksdagens bifall, utskottet under punkt 3) bort hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 113 av herr *Spetz* och II: 160 av herr *Johansson* i Öckerö m. fl., antaga följande

Förslag

till

förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 16 december 1955 (nr 695) om investeringsavgift för år 1956

Häri genom förordnas, att 5 § förordningen den 16 december 1955 om investeringsavgift för år 1956 skall hava följande ändrade lydelse.

5 §.

Har myndighet — — — av lånegarantien.

Har tillgång — — — av anskaffningskostnaden.

Ersättningsanskaffning i — — — avgiftspliktig investering.

Investering som — — — om fondskatt.

För den — — — 100 registerton.

Investering i fraktfartyg med en bruttodräktighet understigande 300 registerton är icke att anse såsom avgiftspliktig investering.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.